

คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้
กรณีศึกษาลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)
Characteristics of Entrepreneurs Affecting their Ability
to Repay Debts: A Case Study of Customers of The Bank for Agriculture
and Agricultural Cooperatives (BAAC)

วันทนีญ์ เจริญทรัพย์ และ ญัฐพล พันธุ์ภักดี

Wantanee Charoensap and Nuttapon Punpugdee

E-mail: wantanee.ch@ku.th*, nuttapon.p@ku.th

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน กรุงเทพฯ 10900
Faculty of Business Administration, Kasetsart University, Bangkok 10900 Thailand

วันที่ส่งบทความ: 20 มิถุนายน 2567 วันที่แก้ไขบทความ: 26 กรกฎาคม 2567 วันที่ตอบรับบทความ: 30 กรกฎาคม 2567

Received: June 20, 2024, Revised: July 26, 2024, Accepted: July 30, 2024.

*Corresponding author E-mail: wantanee.ch@ku.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าหนี้เงินกู้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) โดยทำการศึกษาในกลุ่มลูกค้าเงินกู้แบ่งได้ 2 กลุ่ม ที่มีลักษณะสถานะบัญชีปกติ และสถานะบัญชีค้างชำระ ที่ประกอบธุรกิจด้านการเกษตรในรูปแบบ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และด้านบริการเกษตร จำนวน 457 ราย ประกอบด้วยลูกค้าเงินกู้ที่มีสถานะบัญชีปกติ คือ ลูกค้าเงินกู้ที่มีความสามารถในการชำระหนี้ จำนวน 246 ราย และลูกค้าเงินกู้ที่มีสถานะบัญชีค้างชำระ คือ ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ จำนวน 211 ราย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ระยะเวลาในการรวบรวมระหว่างวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 12 มีนาคม 2567 เป็นระยะเวลา 30 วัน ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานเพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจด้านการเกษตรที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ให้แก่ธนาคารได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ ความมีจริยธรรมทางธุรกิจ ความกล้าเสี่ยง และ ความมั่นคงและการเรียนรู้ กล่าวคือ เมื่อคุณลักษณะของผู้ประกอบการทั้ง 3 ด้าน มีค่าระดับความคิดเห็นมากขึ้นส่งผลทำให้ลูกค้ามีโอกาสส่งชำระหนี้คืนแก่ธนาคารเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง ทั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการวิเคราะห์กลุ่มรองคุณสมบัติของผู้ประกอบการที่ประสงค์ขอสินเชื่อกับสถาบันทางการเงินต่าง ๆ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดอบรมหลักสูตรพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย

คำสำคัญ: คุณลักษณะของผู้ประกอบการ, ธุรกิจการเกษตร, ความสามารถในการชำระหนี้, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

Abstract

This research aims to study the characteristics of entrepreneurs affecting their ability to repay debts: a case study of customers of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC). The study focuses on two groups of loan clients: those with normal account status and those with default account status, engaged in agricultural businesses such as farming, industry, commerce, and agricultural services. The research involved 457 participants, including 246 borrowers with normal account status who have the ability to repay debts, and 211 borrowers with default account status who lack the ability to repay debts. Quantitative research methods were used, including questionnaires to collect data from the sample group, with data collection occurring from February 12th to March 12th, 2024 (30 days). Statistical analysis was conducted using frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics to test the relationship between independent variables. The study found significant statistical evidence (p -value < 0.05) that characteristics of agricultural entrepreneurs, such as ethical business practices, risk-taking attitude, and stability and learning, impact loan repayment ability to the BAAC. Therefore, these findings can be used to analyze and screen the characteristics of entrepreneurs seeking credit from various financial institutions, and as guidance for developing entrepreneurship training programs for related organizations.

Keywords: Characteristics of Entrepreneurs, Agribusiness, Ability to Repay Debts, The Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives.

บทนำ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2590 และแก้ไขเพิ่มเติม เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทธนาคารเฉพาะกิจในสังกัดกระทรวงการคลัง มีภารกิจหลักในการเป็นสถาบันการเงินเพื่อพัฒนาชนบทที่เป็นกลไกหลักสำคัญของรัฐบาล โดยให้ความช่วยเหลือทางการเงินและสนับสนุนการพัฒนาแก่กลุ่มเป้าหมาย ทั้งที่เป็นเกษตรกร ผู้ประกอบการ กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์การเกษตรสำหรับผลิตผลทางการเกษตร หรือการผลิตที่เชื่อมโยงกับเกษตรกรรม อันเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้การเกษตรและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน โดยโครงสร้างลูกค้ำของ ธ.ก.ส. แบ่ง ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) ลูกค้ำเกษตรกร 2) ลูกค้ำบุคคลทั่วไป 3) นิติบุคคล 4) กองทุนหมู่บ้าน วิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์ 5) องค์กรภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ปัจจุบันข้อมูลปีบัญชี 2566 ลูกค้ำเงินกู้ของธนาคารรวมทั้งสิ้น 4,276,864 ราย ยอดให้สินเชื่อรวมทั้งสิ้นจำนวน 1,631,268 ล้านบาท แบ่งประเภทธุรกิจตามวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินดังนี้ 1) เกษตรกรรม หมายถึง กิจกรรมการเพาะปลูก เก็บเกี่ยว เลี้ยงสัตว์ทั้งทางบกและทางน้ำเพื่อการขายผลผลิต 2) อุตสาหกรรม หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยการนำผลิตผลทางการเกษตรและวัตถุดิบต่าง ๆ เข้าสู่กระบวนการในระบอบอุตสาหกรรม โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการผลิต แปรรูป บรรจุ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดประโยชน์แก่ผู้บริโภคมมากขึ้น 3) พาณิชยกรรม หมายถึง การประกอบอาชีพที่เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้ากับเงิน ส่วนใหญ่จะมีลักษณะซื้อมาขายไป เป็นคนกลางซึ่งทำหน้าที่ซื้อสินค้าจากผู้ผลิตหรือบริการต่าง ๆ 4) บริการ หมายถึง บริการทางการเกษตร เช่น บริการเตรียมพื้นที่ บริการไถพรวน บริการหว่านเมล็ด บริการทำนา เกี่ยวข้าว กำจัดวัชพืช พ่นยาฆ่าแมลง เป็นต้น

ปัจจุบันผลประกอบการของธนาคารพบว่า ปัญหาหนี้ค้างชำระจากการที่ลูกหนี้เกษตรกรไม่มีความสามารถส่งชำระหนี้ได้ตามกำหนด หรือหนี้ที่ไม่สร้างรายได้ (Non-Performing Loan: NPL) ของธนาคารที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากปีก่อนจำนวนมาก ส่งผลต่อผลประกอบการของธนาคาร และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา จากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ที่แพร่ระบาดไประดับโลกและภายในประเทศ จนส่งผลให้ยอดหนี้เสียหรือ NPLs ของเกษตรกรพุ่งสูงถึงร้อยละ 12.5 [1] และในปีบัญชี 2565 พบว่าหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้พุ่งสูงสุดถึงร้อยละ 14.64 แต่จากการดำเนินงานตามมาตรการของรัฐบาล และในส่วนของธนาคารส่งผลทำให้ผลประกอบการในปีบัญชี 2566 สามารถลด NPLs ลงมาที่ร้อยละ 5.5 และคาดการณ์ว่าจะสามารถควบคุม NPLs ให้อยู่ต่ำกว่าระดับเป้าหมายที่ร้อยละ 4 ตามแผนยุทธศาสตร์ของธนาคารในปีบัญชี 2567 [2] ปัจจุบันปัญหาเรื่องหนี้ค้างชำระของเกษตรกรไทยมีการสะสมหนี้ของครัวเรือนเกษตรกรสูง ขาดสภาพคล่องทางการเงิน และปัญหาหนี้ที่เพิ่มขึ้นจากหนี้เดิมที่ยังคงค้างชำระ ส่งผลให้เกิดการเกินศักยภาพความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร และส่งผลต่อความสามารถในการขอสินเชื่อใหม่ ทำให้เกษตรกรเลือกที่จะผัดผ่อนชำระหนี้กับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ธ.ก.ส. มากกว่าผัดผ่อนชำระหนี้สถาบันการเงินอื่น ๆ อย่างเช่น กลุ่มออมทรัพย์ สถาบันการเงินของชุมชน กองทุนหมู่บ้าน และแหล่งเงินกู้ยืมนอกระบบ [3] ผลกระทบดังกล่าวส่งผลถึงความเสี่ยงของธนาคารในด้านเครดิตที่เกิดจากการที่ลูกค้าหรือคู่สัญญาไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาในการจ่ายชำระหนี้คืน หรือมีโอกาสที่อาจไม่สามารถชำระหนี้คืนได้จนเป็นเหตุให้ถูกปรับลดอันดับความน่าเชื่อถือ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกองทุนและรายได้ของธนาคารลดลง โดยเฉพาะผลประกอบการบัญชีด้านสำรองค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในส่วนทางด้านหนี้สูญ หนี้สงสัยจะสูญ และขาดทุนจากการด้อยค่า ในปีบัญชี 2566 จำนวน 488,521 ล้านบาท เมื่อเทียบกับปีบัญชี 2565 จำนวน 445,443 ล้านบาท เพิ่มขึ้นถึงจำนวน 43,078 ล้านบาท [4]

จากประเด็นดังกล่าว ธนาคารได้ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการปัญหาหนี้ค้างชำระ เพื่อให้ความช่วยเหลือและช่วยประคับประคองลูกค้านักให้ก้าวข้ามช่วงเวลาที่ยากลำบาก โดยมุ่งเน้น “การบริหารจัดการหนี้ทั้งระบบอย่างยั่งยืน” [5] เพื่อลดภาระทางการเงินให้ลูกค้า ให้มีสภาพคล่องที่เหมาะสมกับศักยภาพลูกหนี้แต่ละราย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรที่เป็นเศรษฐกิจฐานรากให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ และเชื่อมโยงกับเครือข่ายด้านการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่า เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนพร้อมต่อยอดส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่การเป็น “ธนาคารที่พัฒนาชนบทอย่างยั่งยืนต่อไป” เพื่อให้ตอบสนองและสอดคล้องกับแผนแม่บท 23 มิติ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาลตามสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [6] เพื่อขจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรภายในประเทศ พร้อมทั้งวางแผนจัดการความซับซ้อนของกระบวนการบริหารจัดการหนี้ส่งผลทำให้ลูกหนี้ไม่ได้รับแก้ไขปัญหานี้สินได้อย่างทันกาล รวมถึงการวิเคราะห์ความสามารถชำระหนี้ไม่สะท้อนความเสี่ยงที่แท้จริงทำให้ลูกหนี้มีโอกาสกลายเป็นหนี้ค้างชำระ

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยให้ความสนใจถึงประเด็นปัญหาดังกล่าว ถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ พร้อมนำผลการศึกษาปรับใช้ในการกำหนดวิสัยนโยบาย วิธีปฏิบัติ และแผนงานต่าง ๆ ของธนาคาร รวมทั้งนำมาเป็นแนวทางการคัดกรองคุณลักษณะของลูกค้าผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตรที่ประสงค์เข้ามาขอเป็นลูกค้าใหม่ เพื่อลดอัตราความเสี่ยงที่อาจจะก่อหนี้ค้างชำระแก่ธนาคาร ทั้งยังเป็นการกระตุ้นในการดึงศักยภาพผู้ประกอบการลูกค้าเดิม ทำให้เกิดความสำเร็จและส่งเสริมความสามารถในการชำระหนี้ อันจะช่วยขับเคลื่อนผู้ประกอบการด้านการเกษตรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของธนาคารได้วางไว้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ทั้งทำให้ทั้งลูกค้าและธนาคารดำเนินงานได้อย่างมั่นคง มั่นคั่ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทำการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นตัวของตัวเอง 2) ความมี

นวัตกรรม 3) ความกล้าเสี่ยง 4) ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน 5) ความมั่นคงและการเรียนรู้ 6) ความใฝ่ในความสำเร็จ และ 7) ความมีจริยธรรมทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สมมติฐานในการวิจัย

คุณลักษณะของผู้ประกอบการประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นตัวของตัวเอง 2) ความมีนวัตกรรม 3) ความกล้าเสี่ยง 4) ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน 5) ความมั่นคงและการเรียนรู้ 6) ความใฝ่ในความสำเร็จ และ 7) ความมีจริยธรรมทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้

ทบทวนวรรณกรรม

นิยามคำว่า “ผู้ประกอบการ” (Entrepreneur) คือ สภาวะที่บุคคลใช้กระบวนการบริหารเชิงเศรษฐศาสตร์ การสร้างผลกำไรจากทรัพยากร เพื่อให้เกิดคุณค่าและเอกลักษณ์ของสินค้าและบริการ Swedberg [7] กล่าวไว้ และอีกความหมายหนึ่งของ พัทธมน ธุระธรรมานนท์ [8] ผู้ประกอบการ หมายถึง บุคคลที่คิดริเริ่มก่อตั้ง บุคคลสร้างธุรกิจ บุคคลเข้าร่วมหุ้นส่วน เป็นผู้ที่มีความสามารถความรู้ด้านบริหารการจัดการในการประกอบธุรกิจ โดยดำเนินธุรกิจในการวางแผนนำทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ มาใช้ดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้มากที่สุด ตลอดจนมุ่งมั่นถึงความสำเร็จในธุรกิจ ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะทำหน้าที่เสาะหาโอกาสทางธุรกิจต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นช่องทางสำหรับการดำเนินธุรกิจของตน และต้องเป็นผู้ที่สามารถแบกรับภาระปัญหา หรือความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิด ทั้งนี้ปัจจัยของธุรกิจถือว่าเป็นประเด็นหลัก หรือตัวแปรสำคัญที่ทำให้บุคคลดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน

David, J.H. et al. [9] กล่าวว่า ธุรกิจด้านการเกษตร (Agribusiness) คือ การดำเนินงานในกิจกรรมทั้งหลาย นับตั้งแต่ธุรกิจเกษตรในด้านปัจจัยการผลิต ด้านบริการธุรกิจเกษตร ธุรกิจให้บริการเครื่องจักรทางการเกษตร ธุรกิจเช่าโกดังสินค้าพืชผลทางการเกษตร ธุรกิจขนส่งผลผลิตสินค้าเกษตร ธุรกิจผลิตสินค้าเกษตรในระดับฟาร์ม การแปรรูป การเก็บรักษา สินค้าเกษตร การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร ทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ และเกษตรบริการด้านแรงงาน เป็นต้น ดังนั้น ธุรกิจทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทุกประเภทนับว่าเป็นธุรกิจการเกษตรทั้งหมด

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของ Rauch and Frese [10] กล่าวถึง ผู้ที่มีลักษณะส่วนบุคคลซึ่งแสดงถึงกระบวนการทางความคิด พฤติกรรม หรือการกระทำของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ส่วนคุณลักษณะใหญ่ ๆ ของผู้ประกอบการสามารถประเมินได้จากคุณลักษณะต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) คือ บุคคลที่ทำงานพร้อมทั้งสามารถตัดสินใจ และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองแบบทันทีทันใด 2) ความมีนวัตกรรม (Innovativeness) คือ บุคคลที่สามารถคิดริเริ่มและพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ทดลอง และนำเสนอแนวคิดกระบวนการใหม่ ๆ ในสิ่งแวดล้อมที่ตนอยู่ เพื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างในตัวผลิตภัณฑ์ตัวบริการ และทันเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 3) ความกล้าเสี่ยง (Risk taking) คือ บุคคลที่มีความกล้าเผชิญกับความไม่แน่นอนของสภาวะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร และความเสี่ยงทางธุรกิจในการประกอบอาชีพ 4) ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน (Competitive Aggressiveness) คือ บุคคลที่มีความทะเยอทะยานมุ่งมั่นและพยายามแสวงหาวิธีเอาชนะในการแข่งขันที่จะทำให้ตนเองเหนือคู่แข่งเสมอ 5) ความมั่นคงและการเรียนรู้ (Stability and Learning) คือ บุคคลที่ค้นคว้าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและแสวงหาหนทางพัฒนาตนเองตลอดเวลา 6) ความใฝ่ในความสำเร็จ (Achievement) คือ บุคคลที่มุ่งมั่นและพยายามให้ประสบความสำเร็จหรือบรรลุความคาดหวังของตนเองที่กำหนดไว้ได้

อีกแนวคิดของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ 7 ลักษณะของ ไว จามรมาน และคณะ [11] ได้ศึกษาและสรุปแนวคิดของการเริ่มต้นในการขยายธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจต้องมีลักษณะพฤติกรรมดังนี้ 1) ความมุ่งมั่นขยันหมั่นเพียร ความอดทน มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ประหยัดคอตอม ต้องมีความรู้พร้อมที่จะลงมือทำ และรักความก้าวหน้า 2) กระบวนการความคิดและการแก้ไขปัญหาที่ยืดหยุ่น และการสร้างความน่าเชื่อถือในการประกอบธุรกิจ 3) จริยธรรมของผู้ประกอบการองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือ ความซื่อสัตย์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กร 4) กระบวนการเรียนรู้ในการสร้างธุรกิจใหม่ มีลักษณะของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและไม่ย่อท้อต่อความลำบาก 5) กระบวนการตัดสินใจและการสร้างธุรกิจใหม่ มีลักษณะของการตั้งใจจริง การกล้าเสี่ยง และการตั้งมั่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 6) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ ด้วยเทคโนโลยี เป็นต้น 7) ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบัน ทั้งภายในและภายนอกของธุรกิจได้ รวมไปถึงการวางแผนธุรกิจใหม่ ๆ ในอนาคต ซึ่งประโยชน์คือจะช่วยแก้ไขปัญหาและความลดเสี่ยงที่อาจเกิดผลเสียต่อธุรกิจอีกด้วย

กัลยารัตน์ ธีระชนชัยกุล [12] กล่าวถึง คุณสมบัติผู้ประกอบการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความมีจริยธรรมทางธุรกิจ คือ การบุคคลหนึ่งในสังคมที่ต้องปฏิบัติตามและดำเนินงานอยู่ภายใต้กฎกติกาของส่วนรวม ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นภายในสังคมอย่างร่มเย็นเป็นสุข เพื่ออำนวยความสะดวกในระยะยาวในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ นอกเหนือจากการดำเนินธุรกิจอยู่ในกรอบของกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเภทธุรกิจในประเทศทั้งหมด ผู้ประกอบการต้องให้ความสนใจเรื่องการเมืองจริยธรรมในการประกอบธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสืบทอดความยั่งยืนแก่ตนเองและสังคมของอนาคตลูกหลานต่อไปในระยะยาว

“ธนาคาร” นิยามความหมายของธนาคารแห่งประเทศไทย [13] ตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน (พ.ร.บ.) พ.ศ. 2551 คือ ตัวกลางในการรวบรวมเงินฝากจากบุคคลหรือองค์กร เพื่อนำไปจัดสรรและบริหารการให้เงินกู้แก่รายย่อยและประเภทธุรกิจ ทั้งนี้ธนาคารสามารถแบ่งได้ ดังนี้ ธนาคารบริการเต็มรูปแบบ ธนาคารเพื่อบุคคลทั่วไป ธนาคารที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ และธนาคารต่างประเทศที่มีสาขาอยู่ในประเทศไทย ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ ธปท. หรือธนาคารแห่งประเทศไทย

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธ.ก.ส. เป็นธนาคารของรัฐ ที่ก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 โดยมีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกรกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ปัจจุบันขยายการให้บริการสินเชื่อไปสู่บุคคลกลุ่มบุคคล ผู้ประกอบการ กองทุนหมู่บ้าน หรือชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้องและสหกรณ์ทุกประเภท ตามวิสัยทัศน์ธนาคารที่ว่า “เป็นธนาคารพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน” เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี [14]

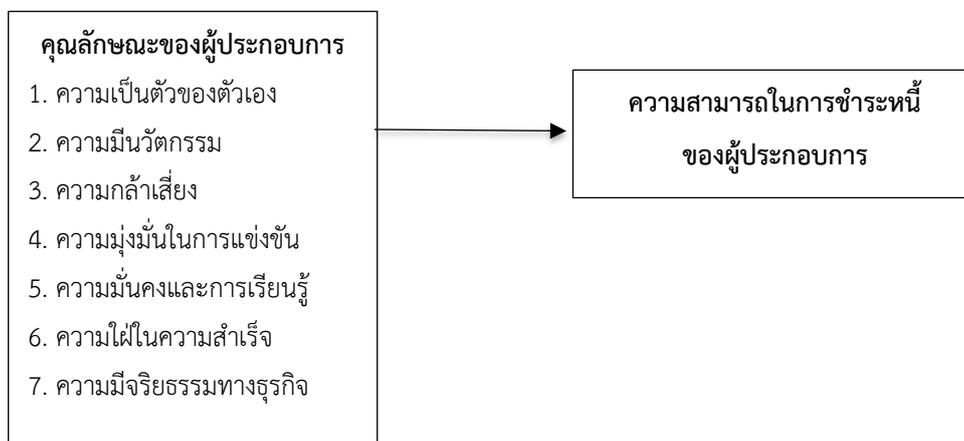
แนวทางการพิจารณาให้เงินกู้แก่ลูกค้าของธนาคารใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลัก 5C ได้แก่ 1) Character คือ ข้อมูลทั่วไปของลูกค้า เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ 2) Capital คือ ส่วนทุนของผู้กู้ อาทิ เงินออมต่อรายได้ 3) Capacity คือ ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ เช่น รายได้ ยอดขาย ต้นทุน ค่าใช้จ่าย 4) Collateral คือ ประเภทลักษณะของหลักประกัน เช่น โฉนดที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ เงินฝาก เป็นต้น และ 5) Condition คือ เงื่อนไขอื่น ๆ เช่น เงื่อนไขเงินกู้ หรือภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น

ลักษณะสถานะหนี้เงินกู้แบ่งได้ดังนี้ 1) ลูกหนี้ที่มีสถานะบัญชีปกติ (Performing Loan: PL) คือ ลูกหนี้ที่มีคุณภาพสามารถชำระหนี้ได้จำนวนเงินครบถ้วนตามระยะเวลาที่ธนาคารกำหนด และ 2) ลูกหนี้สถานะบัญชีค้างชำระ (Non-Performing Loan: NPL) คือ ลูกหนี้ที่ด้อยคุณภาพค้างชำระต้นเงินกำหนดหรือค้างชำระดอกเบี้ยเป็นระยะเวลามากกว่า 90 วันหรือมากกว่า 3 เดือน นับตั้งแต่วันที่ถึงกำหนดชำระของสัญญาเงิน โดยแบ่งตามนโยบายการจัดชั้น นโยบายการกันสำรอง และนโยบายการตัดจำหน่ายสินทรัพย์ที่เสียหายหรืออาจเสียหายออกจากบัญชีตามประกาศของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร [15]

ความสามารถในการชำระหนี้ หมายถึง ศักยภาพของลูกหนี้ที่สามารถส่งชำระหนี้ได้หรือไม่ สำหรับลูกหนี้ประเภทบุคคล พิจารณาจากหน้าที่การงานรายได้จากการประกอบอาชีพประจำประวัติการชำระหนี้สินที่ผ่านมาว่ามีวินัยหรือไม่ และหนี้สินในปัจจุบันว่ามีภาระผูกพันมากน้อยเพียงใดกล่าวคือพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อเป็นหลัก สำหรับลูกหนี้ประเภทนิติบุคคลสามารถพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ได้จากงบการเงินของธุรกิจย้อนหลัง ตามแนวคิดของ คัดนางค์ จันทรศรี [16]

กรอบแนวความคิด

ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวความคิดของงานวิจัยครั้งนี้ดังแสดงตามรูปที่ 1 โดยกำหนดให้คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ทั้ง 7 ด้าน ได้อธิบายมาแล้วตามสมมติฐานในการวิจัย มีอิทธิพลต่อและสามารถทำนายความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ประกอบการ โดยผู้วิจัยได้อธิบายตัวแปรทั้ง 2 ไว้ในส่วนของกรอบทฤษฎีการทบทวนวรรณกรรม

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจด้านการเกษตรที่มีหนี้เงินกู้กับสังกัด ธ.ก.ส. ทุกสาขาทั่วประเทศไทย จำนวนลูกค้าเกษตรกรระหว่างปีบัญชี 2566 ทั้งสิ้น 4,276,864 ราย (ลูกหนี้สถานะหนี้ปกติ จำนวน 3,033,236 ราย และลูกหนี้สถานะหนี้ค้างชำระ จำนวน 1,243,628 ราย) โดยผู้วิจัยใช้การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างตามแนวทางของ Taro Yamane [17] กำหนดระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ได้จำนวนไม่ต่ำกว่า 400 ราย โดยเลือกใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (Non-Probability Sampling) ในการสุ่มแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างลูกหนี้เงินกู้ในแต่ละสาขาของธนาคาร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีลักษณะตามข้อกำหนดของงานวิจัย โดยแบ่งชั้นย่อยในการเก็บรวบรวมข้อมูลลูกหนี้เงินกู้ที่มีหนี้เงินกู้กับธนาคาร ดังนี้ ลูกหนี้ที่มีความสามารถในการชำระหนี้ (PL) จำนวน 200 ราย และลูกหนี้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ (NPL) จำนวน 200 ราย ให้เก็บข้อมูลตัวอย่างจำนวนเท่า ๆ กัน และให้พนักงานสินเชื่อแต่ละสาขาเป็นตัวแทนเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 2 ราย ตามกลุ่มตัวอย่างที่

ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ข้างต้น

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการส่งแบบสอบถาม (Google form) โดยจัดทำข้อความขอความร่วมมือหน่วยงานภายในสังกัด (ช.ก.ส.) จำนวน 1,021 สาขาทั่วประเทศไทย ผ่านแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มสินเชื่อเฉพาะของธนาคาร ให้พนักงานสินเชื่อเป็นผู้เก็บแบบสอบถามลูกค้าสินเชื่อภายในพื้นที่เขตสาขาที่ตนรับผิดชอบ จำนวนสาขาละ 2 ราย โดยให้พนักงานสินเชื่อต่อสาขาเลือกเก็บแบบสอบถามข้อมูลลูกค้าสินเชื่อที่มีลักษณะสถานะหนี้ดังนี้ 1) ลูกค้าที่ประกอบธุรกิจด้านการเกษตรที่ไม่มีประวัติหนี้ค้าง (PL) จำนวน 1 ราย และ 2) ลูกค้าที่ประกอบธุรกิจด้านการเกษตรที่มีประวัติค้างชำระ (NPL) จำนวน 1 ราย ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามตั้งแต่ระหว่างวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 12 มีนาคม 2567 รวมระยะเวลา 30 วัน นับตั้งแต่ได้ส่งแบบสอบถามขอความร่วมมือสาขาหน่วยงานสินเชื่อของ ช.ก.ส. ทั่วประเทศ ทั้งนี้ได้กำหนดให้พนักงานเป็นผู้เก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง เป็นผู้อ่านคำถามและกรอกคำตอบของลูกค้าด้วยพนักงานเอง เพื่อเป็นการจำแนกประเภทลูกค้ากลุ่มสถานะหนี้เงินกู้ของความสามารถในการชำระหนี้ในแบบสอบถาม และกำชับมิให้มีการเปิดเผยข้อมูลลูกค้าใด ๆ ทั้งสิ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ทำการวิจัยได้สร้างเครื่องมือของแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้แบบคำถามปลายปิด (Closed Question) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ และตอนที่ 2 คุณลักษณะของผู้ประกอบการทั้ง 7 ด้าน จำนวน 28 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับโดยใช้คะแนนเฉลี่ย Mean ของระดับความคิดเห็น ในช่วงห่างระหว่างคะแนนตามสูตรตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์การแปลความหมายระดับความคิดเห็น

ระดับคะแนนเฉลี่ย	แปลความหมายระดับความคิดเห็น
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

ส่วนแบบสอบถามได้นำไปทดสอบคุณภาพของเครื่องมือในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา Validity test เพื่อตรวจสอบว่าแบบสอบถามนี้สามารถใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ตรงกับกรอบแนวคิดและตัวแปรอิสระที่ต้องทำการศึกษา ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลของ IOC (Index of Item Objective Congruence) มีค่าระหว่าง 0.89 2) ความเชื่อมั่นของเนื้อหา Reliability test โดยการนำแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 30 ราย แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย มาทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha Coefficient เพื่อนำไปทดสอบหาค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผลทดสอบเท่ากับ 0.937 ซึ่งมีค่าระดับความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ตามเกณฑ์ระดับความน่าเชื่อถือของ George and Mallery [18] ส่วนในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเบื้องต้นในการหา ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติเชิงอนุมาน เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระในการทำนาย โดยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก (Binary Logistic Regression Analysis) โดยกำหนดตัวแปรตาม (Y) 2 ค่า คือ Y=1 สามารถชำระหนี้แก่ธนาคารได้ และ Y=0 ไม่สามารถชำระ

นี้แก่ธนาคารได้ เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรเชิงคุณภาพที่มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัย

ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างลูกค้าเงินกู้ ธ.ก.ส. สาขาทั่วประเทศ ที่ตอบแบบสอบถามจากการเก็บข้อมูล โดยพนักงานสินเชื่อที่รวบรวมทั้งหมดจำนวน 457 ราย จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บได้จริงเกินกว่าที่ผู้วิจัยได้คำนวณหากกลุ่มตัวอย่างสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้ ข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 260 ราย (ร้อยละ 56.89) ช่วงระหว่างอายุ 51-60 ปี จำนวน 129 ราย (ร้อยละ 28.23) ระดับการศึกษามากที่สุด คือ วุฒิประถมศึกษา จำนวน 122 ราย (ร้อยละ 26.70) ประเภทธุรกิจด้านการเกษตรในเกษตรกรรม จำนวน 306 ราย (ร้อยละ 66.96) ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรช่วงระยะเวลามากกว่า 31 ปีขึ้นไป จำนวน 147 ราย (ร้อยละ 32.17) ทั้งนี้ส่วนใหญ่กลุ่มลูกหนี้ที่ตอบแบบสอบถามมีพื้นฐานครอบครัวเป็นผู้ประกอบอาชีพด้านการเกษตรมาก่อน จำนวน 355 ราย (ร้อยละ 77.68)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของคุณลักษณะของผู้ประกอบการ

คุณลักษณะของผู้ประกอบการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ ความคิดเห็น
1. ความเป็นตัวของตัวเอง	4.15	0.859	มาก
2. ความมีนวัตกรรม	3.86	0.906	มาก
3. ความกล้าเสี่ยง	3.79	0.930	มาก
4. ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน	3.77	0.939	มาก
5. ความมั่นคงและการเรียนรู้	3.99	0.928	มาก
6. ความใฝ่ในความสำเร็จ	4.23	0.850	มากที่สุด
7. ความมีจริยธรรมทางธุรกิจ	4.43	0.795	มากที่สุด
โดยรวม	4.03	0.887	มาก

ตารางที่ 2 ผลแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ทั้ง 7 ด้าน ภาพรวมระดับอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) ระดับคิดเห็นมากที่สุด คือ ความมีจริยธรรมทางธุรกิจ ($\bar{X} = 4.43$) และความใฝ่ในความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.23$) รองลงมาอยู่ในระดับมาก คือ ความเป็นตัวของตัวเอง ($\bar{X} = 4.15$) ความมั่นคงและการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.99$) ความมีนวัตกรรม ($\bar{X} = 3.86$) ความกล้าเสี่ยง ($\bar{X} = 3.79$) และ ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน ($\bar{X} = 3.77$)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ประกอบการ

ความสามารถในการชำระหนี้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สามารถชำระหนี้ได้ (PL)	246	53.83
ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (NPL)	211	46.17
รวม	457	100.0

ตารางที่ 3 ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าที่ประกอบกิจการทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 457 ราย ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถชำระหนี้ได้ จำนวน 246 ราย (ร้อยละ 53.83) และไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ได้จำนวน 211 ราย (ร้อยละ 46.17)

ตารางที่ 4 การทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองสถิติ Hosmer and Lemeshow

ขั้นที่	X^2	ระดับความเป็นอิสระ	P-value
1	9.773	8	0.281

ตารางที่ 4 ผลทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามด้วยวิธี X^2 (Hosmer and Lemeshow Test) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านการเกษตรที่ส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ ผลสถิติค่า X^2 เท่ากับ 9.773 และค่าระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.281 ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 พบว่าค่านัยสำคัญของผลทดสอบมากกว่า 0.05 หมายถึง แบบจำลองของสมการโลจิสติกมีความเหมาะสม ตามเกณฑ์ของ Hosmer and Lemeshow [19]

ตารางที่ 5 การทดสอบความแม่นยำในการพยากรณ์แบบจำลอง

ค่าสังเกต	จำนวน (ราย)	ค่าพยากรณ์		ร้อยละความถูกต้อง
		สามารถชำระหนี้ได้	ไม่สามารถชำระหนี้	
ความสามารถในการชำระหนี้	สามารถชำระหนี้ได้	246	174	70.73
	ไม่สามารถชำระหนี้	211	109	48.34
				60.41

ตารางที่ 5 แสดงผลทดสอบความแม่นยำในการพยากรณ์แบบจำลอง เมื่อพิจารณากับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 457 ราย กลุ่มลูกหนี้เงินกู้ที่มีความสามารถในการชำระหนี้จำนวน 246 ราย ค่าพยากรณ์เท่ากับ 174 รายและมีค่าพยากรณ์ความถูกต้องร้อยละ 70.73 ส่วนลูกหนี้เงินกู้ที่ไม่มีสามารถในการชำระหนี้จำนวน 211 ราย ค่าพยากรณ์เท่ากับ 102 รายและมีค่าพยากรณ์ความถูกต้องร้อยละ 48.34 สามารถแสดงถึงความแม่นยำในการพยากรณ์ของแบบจำลองได้อย่างถูกต้องถึงร้อยละ 60.41

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Binary Logistic Regression Analysis)

คุณลักษณะของผู้ประกอบการ	ค่าสัมประสิทธิ์ (β)	ค่าความคลาดเคลื่อน (S.E.)	Wald	ระดับความเป็นอิสระ (df)	P-value	ค่าความคาดหวัง Exp(B)
--------------------------	-----------------------------	---------------------------	------	-------------------------	---------	-----------------------

ค่าคงที่ (Constant)	0.738	0.749	0.942	1	0.324	0.478
1. ความเป็นตัวของตัวเอง	0.011	0.182	0.004	1	0.950	1.011
2. ความมีนวัตกรรม	0.029	0.184	0.024	1	0.876	1.029
3. ความกล้าเสี่ยง	0.518	0.212	5.971	1	0.015*	1.679
4. ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน	-0.051	0.176	0.085	1	0.771	0.950
5. ความมั่นคงและการเรียนรู้	0.390	0.184	4.498	1	0.034*	1.476
6. ความใฝ่ในความสำเร็จ	0.085	0.214	0.157	1	0.692	1.089
7. ความมีจริยธรรมทางธุรกิจ	0.664	0.228	8.484	1	0.004*	0.515
Adjusted R ² = 0.056, 0.074						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประกอบการส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ทั้ง 7 ด้าน ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกที่มีน้อยกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ผลปรากฏว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการในด้านของด้านความกล้าเสี่ยง ความมั่นคงและการเรียนรู้ และความมีจริยธรรมทางธุรกิจ ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้า ธ.ก.ส. คือ เมื่อคุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านการเกษตรทั้ง 3 ด้าน มีค่าระดับมากขึ้นจะทำให้ลูกค้ามีโอกาสที่จะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้เพิ่มมากขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ กรณีศึกษา ลูกหนี้เงินกู้ ธ.ก.ส. เมื่อนำมาพิจารณาของค่าสัมประสิทธิ์ (β) มากที่สุด ได้แก่ ความมีจริยธรรมทางธุรกิจ ($\beta = 0.664$) รองลงมา ได้แก่ ความกล้าเสี่ยง ($\beta = 0.518$) และ ความมั่นคงและการเรียนรู้ ($\beta = 0.390$) ตามลำดับ โดยทุกตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ความมีจริยธรรมทางธุรกิจ เมื่อนำมาวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.664 มีค่าเป็นบวก และค่าความคาดหวัง $\text{Exp}(\beta)$ เท่ากับ 0.515 มีค่าน้อยกว่า 1 แทนค่าด้วย $(\text{Exp}(\beta)-1*100)$ หมายถึง ในการที่ลูกค้าเงินกู้ ธ.ก.ส. มีระดับความคิดเห็นในด้านความมีจริยธรรมทางธุรกิจเพิ่มขึ้นจะทำให้โอกาสต่อความสามารถในการชำระหนี้คืนแก่ธนาคารเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 48.50 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของผู้ประกอบการ SME ของอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ของ พัชรินทร์ เพชรช่วย และคณะ [20] ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการมีคุณลักษณะภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความมีจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารงานในระดับมาก ซึ่งจริยธรรมทางธุรกิจยังแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมด้านต่าง ๆ เช่น การรักษากฎระเบียบภายในสังคม และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม และงานวิจัยของ พิมพ์พัฒน์ จันทร์เปล่ง [21] ทำการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล แรงจูงใจภายใน การจัดการความขัดแย้ง ธรรมมาภิบาล และความสำเร็จในการประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม SMEs พบว่า ธรรมมาภิบาลของผู้ประกอบการกับการปฏิบัติต่อพนักงาน การปฏิบัติต่อผู้บริโภค และการปฏิบัติด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่เรื่องยากในการปฏิบัติจึงส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ แหล่งเงินทุนอยากให้การสนับสนุน และยังทั้งสร้างพันธมิตรในการประกอบธุรกิจอีกด้วย

ความกล้าเสี่ยง เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.518 มีค่าเป็นบวก และค่าความ

คาดหวัง $\text{Exp}(B)$ เท่ากับ 1.679 มีค่ามากกว่า 1 หมายถึง การที่ลูกค้าเงินกู้ ธ.ก.ส. ที่มีระดับความกล้าเสี่ยงเพิ่มมากขึ้นจะทำให้โอกาสต่อการชำระหนี้คืนแก่ธนาคารเพิ่มขึ้น 1.679 เท่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้ประกอบการกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ที่เป็นเจ้าของชาวมาเลเซียในประเทศมาเลเซียของ Alam et. al. [22] และงานวิจัยของ วุฒิพงศ์ ครอบบัวบาน และ กัญญามน อินทหว่าง [23] ศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จธุรกิจเกษตรกรอินทรีย์ และงานวิจัยของ อาทิจ แซ่ลี และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ [24] ได้ทำการศึกษาศึกษาคุณภาพจัดการธุรกิจและคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการไร่มั่นสำปะหลัง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าปัจจัยความกล้าเสี่ยงมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงาน ความกล้าเสี่ยงช่วยให้ผู้ประกอบการช่วยในการคิดหาแนวทางใหม่ ๆ เมื่อเผชิญต่อปัญหาที่เข้ามา ทั้งยังช่วยในการวางแผนป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ความมั่นคงและการเรียนรู้ พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.390 มีค่าเป็นบวก ส่งผลให้ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และค่าความคาดหวัง $\text{Exp}(B)$ เท่ากับ 1.476 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1 แสดงให้เห็นว่าการที่ลูกค้าเงินกู้ ธ.ก.ส. มีระดับความเห็นด้านความมั่นคงและการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจะทำให้โอกาสต่อการชำระหนี้คืนแก่ธนาคารเพิ่มขึ้น 1.476 เท่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์ [25] เรื่องคุณลักษณะของผู้ประกอบการในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการสินค้าเกษตรส้มโอ และงานวิจัยของ สายธิดา สระกบแก้ว และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ [26] ศึกษาเรื่องคุณลักษณะและศักยภาพการจัดการธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการฟาร์มกุ้งในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยคุณลักษณะภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งความมั่นคงและการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เพราะการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของผู้ประกอบการนั่นเอง การแสวงหาที่ปรึกษาจากผู้ที่มีประสบการณ์ โดยความรู้ที่ได้มาปรับเปลี่ยนแก้ไขปัญหาในการดำเนินธุรกิจ หรือ การเข้าร่วมในกิจกรรมสนับสนุนอบรมเรียนรู้จากภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน แล้วเอาความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการอบรม นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานธุรกิจส่งผลให้ประสบความสำเร็จนั่นเอง และงานวิจัยของ ภาวัต เขียมจินฉัตร [27] ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตรผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี การที่แสวงหาความรู้อยู่เสมอทั้งความรู้ด้านการตลาดและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ช่วยพัฒนาการผลิตในด้านคุณภาพและด้านประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ประกอบการควรเป็นผู้ที่เปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งนี้

1. งานวิจัยถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบการรวมทั้ง 7 ด้าน พบว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านการเกษตรมีเพียง 3 ด้าน ได้แก่ ความมีจริยธรรมทางธุรกิจ ความกล้าเสี่ยง และความมั่นคงและการเรียนรู้เท่านั้น ที่สามารถส่งผลต่อความสามารถในการชำระหนี้ได้ ทั้งนี้เป็นการวิจัยแค่เพียงกลุ่มประชากรที่ประกอบธุรกิจการเกษตรเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ไม่อาจคาดการณ์ทำนายความสามารถชำระหนี้แก่ธนาคารของกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ ได้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการที่ผู้ประกอบการจะมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ควรประกอบด้วยคุณลักษณะทั้ง 7 ด้าน เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพ สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการเป็นที่ยอมรับในสังคม จนส่งผลประสบความสำเร็จในธุรกิจได้

2. ความมีจริยธรรมทางธุรกิจ ซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบพื้นฐานต่อสังคม เป็นการดำเนินธุรกิจไปตามระเบียบข้อกฎหมายบ้านเมืองและศีลธรรม โดยให้คำนึงถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมดังต่อไปนี้ 1) ความรับผิดชอบต่ออาชีพตนเอง ด้วยการประพฤติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่ตนรับผิดชอบ อดทน และขยันหมั่นเพียร 2) ความรับผิดชอบต่อลูกค้า โดยการสร้างความเชื่อมั่นต่อสินค้าและบริการของตน ไม่เอาไรด์เอาเปรียบรักษาผลประโยชน์ของลูกค้าและปฏิบัติให้ยุติธรรมเท่าเทียมกันไม่แบ่งแยก 3) ความรับผิดชอบต่อลูกจ้าง เช่น การจ่ายค่าแรงอย่างยุติธรรม และส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการให้เหมาะสม 4) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม อย่างเช่น การไม่ทำลาย การ

ส่งเสริมการรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติในทุกลำดับขั้นตอนของกระบวนการผลิต เช่น งดการเผา ลดการปล่อยของเสียลง แม่น้ำลำคลอง มีการจัดระบบบำบัดของเสีย เป็นต้น และข้อสุดท้าย 5) ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ การปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ไม่ละเมิดหรือฝ่าฝืนข้อห้ามต่าง ๆ จนส่งผลกระทบต่อผู้อื่นหรือสังคม

3. ความมั่นคงและการเรียนรู้ ควรมีการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ในทุกรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเกษตรหรืออาชีพนอกภาคเกษตร เพื่อเป็นการเสริมทักษะและความรู้เพิ่มเติมให้แก่ลูกค้า นำไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร ทั้งนี้ควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกส่วนงาน สำหรับจัดอบรมแก่ลูกค้าหรือผู้ที่สนใจเข้ารับการอบรมหลักสูตรโครงการพัฒนาระดับการผลิตสินค้าเกษตรแบบครบวงจร ทั้งนี้ควรมีการประเมินความรู้พื้นฐานทั้งก่อนและหลังของการจัดอบรมทุกครั้ง เพื่อนำมาพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องต่อความต้องการที่ทันสมัยมากขึ้น

4. ความกล้าเสี่ยง ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้แก่ลูกค้าในการจัดทำแผนรองรับผลกระทบจากการขาดทุนในการประกอบธุรกิจที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตจากการลงทุนประกอบอาชีพ เพื่อป้องกันความไม่แน่นอนหรือโอกาสที่เกิดจากความผิดพลาดทั้งเหตุการณ์ภายในและภายนอกธุรกิจ ทั้งนี้ควรนำความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจลูกค้าโดยตรง จัดทำแผนรองรับความเสี่ยงด้านสำคัญ ๆ ได้แก่ ความเสี่ยงจากเศรษฐกิจ ความแปรปรวนของอัตราดอกเบี้ย สภาวะอัตราเงินเฟ้อ สภาพภูมิศาสตร์จาก แผ่นดินไหว พายุอากาศแปรปรวน น้ำท่วม เป็นต้น นำไปวิเคราะห์ผลกระทบต่อธุรกิจพร้อมทั้งวิธีรองรับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นดังกล่าวได้ เพื่อรองรับความเสียหายจากการขาดทุนจนขาดสภาพคล่องทางการเงินของตนเอง ทั้งยังช่วยไม่ให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในวงกว้างต่อประเทศ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจของตน อาทิเช่น คู่ค้า หรือเจ้าหนี้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของทุกประเภทธุรกิจเกี่ยวข้องกับการเกษตรที่มีหลากหลายประเภทธุรกิจ ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม ด้านพาณิชย์กรรม ด้านอุตสาหกรรม และด้านบริการ ของลูกค้า ธ.ก.ส.ทั่วประเทศไทย ซึ่งไม่ได้เก็บข้อมูลเฉพาะเจาะจงกลุ่มเกษตรกรหรือพื้นที่ใดหรือพื้นที่หนึ่งเท่านั้น ทำให้เกิดระดับความเห็นที่มีมิติหลากหลายด้านของกลุ่มประชากรศาสตร์ ส่วนการวิจัยในครั้งถัดไป แนะนำให้ทำการศึกษาโดยกำหนดเฉพาะพื้นที่ในการทำประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีลักษณะประชากรศาสตร์คล้ายคลึงกันหรือพื้นที่ดำเนินธุรกิจใกล้เคียงกัน เพื่อจะได้ผลการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงมากกว่านี้

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการในด้านความมีจริยธรรมทางธุรกิจ ยังไม่ค่อยมีผลการศึกษาคุณลักษณะด้านดังกล่าวมากนัก จึงเสนอให้มีการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านจริยธรรมทางธุรกิจเพิ่มเติม พร้อมทั้งร่วมมือกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกส่วนงาน ในการสนับสนุนส่งเสริมผู้ประกอบการสำนักรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความมั่นคง ยั่งยืนทางธุรกิจด้านการเกษตรให้แก่ประเทศไทยในระยะยาวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- [1] สุรีย์ ศีลาวัณษ์. 2565. ธ.ก.ส.เผยยอดหนี้เสียเกษตรกรครึ่งปีบัญชี 65 พุ่ง 12.5%. กรุงเทพธุรกิจ, แหล่งข้อมูล : <https://www.bangkokbiznews.com/finance/investment/1035348>. ค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2567.
- [2] รัฐบาลไทย. 2567. ธ.ก.ส.เผยผลงานปีบัญชี 2566 ชับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลพร้อมหนุนการฟื้นฟูอาชีพและสร้างรายได้เกษตรกรอย่างยั่งยืน. แหล่งข้อมูล : <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/81170>. ค้นเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2567.

- [3] สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. 2565. เกษตรกรไทยในกับดักหนี้ เมื่อกระดุกสันหลังชาติอ่อนแอ. กรุงเทพฯ: ธุรกิจ, แหล่งข้อมูล : <https://www.bangkokbiznews.com/business/biz-bizweek/1040352>. ค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2567.
- [4] ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2567. รายงานกิจการประจำปี 2566. แหล่งข้อมูล : <https://www.baac.or.th/file-upload/BAAC%20Annual%20Report%2066.pdf>. ค้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2567.
- [5] ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2566. แผนแม่บทการจัดการนวัตกรรมระยะ 5 ปี ฉบับเผยแพร่. แหล่งข้อมูล : <https://www.baac.or.th/th/file-upload-manual>. ค้นเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2567.
- [6] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2566. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีรายเดือน. แหล่งข้อมูล : http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2023/07/PPT-Full_July.pdf. ค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2567.
- [7] Swedberg, R. 2007. Rebuilding Schumpeter's Theory of Entrepreneurship. *Conference on Marshall Schumpeter and Social Science*, Hitotsubashi University, Japan, 1-28.
- [8] พัชมน ฐะชรมานนท์. 2564. ปัจจัยธุรกิจคุณลักษณะของผู้ประกอบการ และการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันที่นำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจเบเกอรี่บนออนไลน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. [Pattamon Turatunmanon. 2012. The effect of business factors, entrepreneur characteristics and competitive strategies on the success of on-line bakery business. Master's Thesis, Srinakarinwirot University. (in Thai)]
- [9] Davis, J.H. and Goldberg, R.A. 1957. A Conception of Agribusiness. *Journal of Farm Economics*, 4(4), 1042-1045.
- [10] Rauch, A. and Frese, M. 2000. Psychological approaches to entrepreneurial success: A general model and an overview of findings. *International Review of Industrial and Organizational Psychology*, 101-142.
- [11] ไฉ จามรมาน, สมบุญ ยมณา และกิตติภูมิ วิเศษศักดิ์. 2549. *การพัฒนากลไกสนับสนุนการสร้างธุรกิจใหม่*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. [Wai Jamornman, Somboon Yomna and Krittipoom Wisertsak. 2006. *Development of mechanisms to support new business creation*. Thammasat Printing House, Bangkok. (in Thai)]
- [12] กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล. 2566. *การเป็นผู้ประกอบการและการสร้างธุรกิจใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 1, สำนักพิมพ์ซีเอ็ดยูเคชั่น, กรุงเทพฯ. [Kanyarat Teeratanachaiyakun. 2023. *Entrepreneurship and New Venture*. 1st ed, SE-ED's Textbook, Bangkok. (in Thai)]
- [13] ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2564. โครงสร้างระบบสถาบันการเงินของไทย. แหล่งข้อมูล : https://www.bot.or.th/content/dam/bot/thailand-financial-institutions-and-financial-service-providers/FI_Structure_TH.pdf. ค้นเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2567.
- [14] ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2562. รู้จัก ธ.ก.ส. แหล่งข้อมูล : https://www.baac.or.th/th/content-about.php?content_group_sub=0001. ค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2567.

- [15] ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2567. นโยบายที่สำคัญของธนาคารประจำปี 2567. แหล่งข้อมูล : <https://www.baac.or.th/th/cg/policy/2567/212%20.pdf>. ค้นเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2567.
- [16] คัคนางค์ จันทร์ศรี. 2564. แนวทางการบริหารจัดการศักยภาพการชำระหนี้คืนของเกษตรกรสมาชิกสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. [Khakkanang Chansri. 2021. Guidelines for managing repayment capacities of member farmers of Uttaradit provincial office of farmer's reconstruction and development fund. Master's Thesis, Uttaradit Rajabhat University. (in Thai)]
- [17] Yamane, T. 1967. *Statistics: An Introductory Analysis*. Harper and Row, New York.
- [18] George, D. and Mallery, P. 2005. *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference 12.0 update*. 5th ed, Pearson Education, New Zealand.
- [19] Hosmer, David W., and Stanley Lemeshow. 1989. *Applied logistic regression*. John Wiley and Sons, New York.
- [20] พัชรินทร์ เพชรช่วย, ปลื้มใจ ไพจิตร และรัตติยาภรณ์ รอดสีเสน. 2564. คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กรณีศึกษาอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารวิทยาการจัดการ*, 1, 107-124. [Patcharin Petchuay, Pluemjai Pajit and Rattiyaphon Rodsisen. 2021. Characteristics of entrepreneurs affecting the success of the administration of small and medium enterprises: A case study of palm oil industry in Suratthani. *Journal of Management Sciences*, 1, 107-124. (in Thai)]
- [21] พิมพ์พัฒนา จันทร์เปล่ง. 2552. ปัจจัยส่วนบุคคล แรงจูงใจภายใน การจัดการความขัดแย้ง ธรรมมาภิบาล และความสำเร็จในการประกอบการของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 35(2), 86-100. [Pimpat Chanpleng. 2009. Personal factors, Intrinsic motivation, Conflict management, Good governance and business success of small and medium enterprise entrepreneurs. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 35(2), 86-100. (in Thai)]
- [22] Alam, S.S et al. 2022. Relationship between Entrepreneurial Orientation and Business Performance among Malay-Owned SMEs in Malaysia: A PLS Analysis. *Sustainability*, 14(6308), 2-16.
- [23] วุฒิพงศ์ ครอบบัวบาน และกัญญามน อินหวาง. 2561. รูปแบบสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจเกษตรอินทรีย์. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 11(1), 113-125. [Wuttipong Krobbuaban and Kanyamon Inwang. 2019. The effect of entrepreneurial competency and entrepreneurial orientation model on the success of organic agriculture business. *Panyapiwat Journal*, 11(1), 113-125. (in Thai)]
- [24] อาทิจ แซ่ลี และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. 2558. ศักยภาพจัดการธุรกิจและคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการไร่มันสำปะหลัง อำเภอปอพลอย จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 4(2), 1-12. [Arthicha Saelee and Viroj Jadesadalug. 2015. Effect of business management potential and entrepreneurs personality on cassava entrepreneurs success in Bophloi district, Kanchanaburi. *Lampang Rajabhat University Journal*, 4(2), 1-12. (in Tai)]
- [25] สุดารัตน์ พิมลรัตน์กานต์. 2562. คุณลักษณะของผู้ประกอบการ การสร้างพันธมิตรทางธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการสินค้าเกษตรส้มโอสู่ผลการดำเนินงานขององค์กร. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian*, 12(3), 784-804. [Sudarat

Pimonratnakan. 2019. Entrepreneurial orientation, business partner, for pomelo agricultural entrepreneurial to the organization performance. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 12(3), 784-804. (in Thai)]

- [26] สายธิดา สระกบแก้ว และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. 2561. คุณลักษณะและศักยภาพการจัดการธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการฟาร์มกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*, 1, 35-50. [Saitida Sakopkeaw and Wirot Jetsadalak. 2018. Entrepreneurs and potential business management's personality on shrimp farmer's success in Kamphaengsaen, Nakhonpathom. *Journal of Modern Management Science*, 1, 35-50. (in Thai)]
- [27] ภวัต เจียมจิณฉัตร. 2565. การพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรเพื่อสนับสนุนความได้เปรียบในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการผลิตไม้ผลในจังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัยร่วมไพพรรณี*, 16(2), 73-83. [Bhawat Chiamjinnawat. 2022. Developing agri-entrepreneurship to sustain competitive advantage of the fruit industry in Chanthaburi. *Rajabhat Rambhai Barni Research Journal*, 1, 35-50. (in Thai)]